

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЛОСОФІЯ.
ПЕДАГОГІКА.
СУСПІЛЬСТВО**

Збірник наукових праць РДГУ

Випуск 2

Засновано у 2011 році

Рівне – 2012

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60
Ф-561

Рецензенти: **Закович М. М.** – д. філос. н., професор кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Лісова С. В. – д. пед. н., професор, директор Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука, дійсний член АПСН;

Троян С. С. – д. і. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету

Ф-561 **Філософія. Педагогіка. Суспільство :** Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 2. – Рівне : видавець О. Зень, 2012. – 399 с.

ISBN 978-617-601-024-1

Концепція збірника базується на науковій актуалізації методологічних засад гуманітарного знання і висвітленні духовно-практичного потенціалу наук про людину і суспільство. Розрахований на фахівців гуманітарних і соціально-політичних наук.

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60

ISBN 978-617-601-024-1

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2012

Головний редактор:

Шугаєва Л. М. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету

Редакційна колегія:

Булига І. І. – к. філос. н., доцент кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету (відповідальний редактор).

Вербець В. В. – д. пед. н., професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Гон М. М. – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету.

Докаш В. І. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дем'янюк Т. Д. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений працівник освіти України.

Дичківська І. М. – к. пед. н., доцент, професор кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН (відповідальний редактор).

Жилюк С. І. – д. і. н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

Литвиненко С. А. – д. пед. н., професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Малафійк І. В. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН.

Павелків Р. В. – д. психол. н., професор, академік Академії наук Вищої школи України, директор Інституту психології та педагогіки, проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України.

Пальчевський С. С. – д. пед. н., професор, професор кафедри загальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений учитель України.

Петренко О. Б. – д. пед. н., доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Поніманська Т. І. – к. пед. н., професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН, відмінник народної освіти України.

Постоловський Р. М. – к. і. н., професор, ректор, завідувач кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, член-кореспондент АПСН.

Саух П. Ю. – д. філос. н., професор, академік Академії наук Вищої школи України, почесний академік Міжнародної кадрової академії, ректор, завідувач кафедри філософії, Житомирського державного університету імені Івана Франка, заслужений працівник освіти України.

Стоколос Н. Г. – д. і. н., професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.

Швецова-Водка Г. М. – д. і. н., професор, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету.

Яроцький П. Л. – д. філос. н., професор, головний науковий спеціаліст Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

*Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 7 від 27 січня 2012 р.*

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ № 17745-6595Р

Адреса редакції:
кафедра філософії, Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

<i>Бабак І. В.</i>	9	Феноменологія національної та етнічної ідентичності в контексті розвитку самосвідомості особистості
<i>Докаш В. І.</i>	17	Предестинаційна есхатологія Якова Армінія
<i>Ліщук Н. Д.</i>	25	Екзистенційні мотиви вибору конфесійної належності віруючими пізньопротестантських напрямків
<i>Мельничук М. С.</i>	36	Філософсько-релігієзнавчий аналіз модернізаційних тенденцій у мистецтві сучасного протестантизму
<i>Мельничук Ю. І.</i>	46	Православна проповідь як соціокультурне надбання українського народу
<i>Мишков В. Я.</i>	57	Старообрядницька полемічна література XVIII століття та її філософський зміст
<i>Коберник Н. І.</i>	68	Соціально-культурні передумови формування світогляду Кирила і Мефодія
<i>Руденко Н. М.</i>	78	Проблема не насилля в християнстві
<i>Шугаєва Л. М.</i>	85	Основні тенденції розвитку релігій у глобалізованому світі
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.</i>	95	Сучасні взаємовідносини чоловіка й жінки в ісламі
<i>Шевчук К. С.</i>	107	Основна проблематика творчості Георгія Челпанова Київського періоду

Педагогіка

<i>Вербець В. В.</i>	121	Феноменологічні засади духовності студентської молоді
<i>Дзюбишина Н. Б.</i>	133	Реформування освіти у контексті чеського національно відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)
<i>Доманюк О. М.</i>	143	Форми роботи дошкільного навчального закладу та сім'ї з проблеми соціального розвитку дітей дошкільного віку у теорії та практиці дошкільної освіти
<i>Кокарева А. М.</i>	153	До проблеми особливостей організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної підготовки
<i>Литвиненко С. А., Павелків К. М.</i>	160	Формування рефлексивної культури у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя
<i>Мисик І. Г.</i>	170	Об особенностях института непрерывного образования в Украине
<i>Мишкарьова С. В.</i>	185	Організаційні засади діяльності православних братств у Західній Україні у міжвоєнний період 1921-1939 рр.
<i>Нечипорук Л. І.</i>	194	Діалог у комунікативній діяльності особистості як соціальна вимога XXI століття
<i>Пальчевський С. С.</i>	204	Проблеми змісту освіти у світлі її сучасної філософії

<i>Петрук Л. П.</i>	212	Формування мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю у процесі вивчення курсу «Риторика»
<i>Руденко В. М.</i>	220	Педагогічна рефлексія культури в умовах глобалізації освіти
<i>Смолінчук Л. С.</i>	230	Роль і місце тестування у системі методів оцінювання якості освіти
<i>Сорочинська Т. А.</i>	237	Формування засад моральної культури радянського вчителя у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1950-ті рр.): історико-педагогічний дискурс
<i>Тадєєва І. М.</i>	247	Виховання гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку
<i>Тимочко І. Б.</i>	258	Створення народних бібліотек-читалень як один із напрямків просвітницько-громадянської діяльності православних братств Волинського краю (друга половина XIX – початок XX століття)

Суспільство

<i>Гон М. М.</i>	269	Особливості формування української історичної пам'яті в час демократичного транзиту
<i>Грипич С. Н.</i>	286	Інформатизація сучасного суспільства: стан, проблеми, перспективи
<i>Десятничук І. О.</i>	298	Свобода слова та вплив громадської думки у Чехословаччині періоду «Празької весни»

<i>Лукомська О. І.</i>	310	Державні важелі регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні
<i>Павелків Р. В.</i>	324	Розуміння морального розвитку особистості у руслі психологічної парадигми
<i>Пержун В. В.</i>	339	Соціальна солідарність як чинник консолідації українського суспільства
<i>Ступницька Н. І., Ступницький В. В.</i>	350	Філософія теледозвілля як відображення української економіки
<i>Филипович Л. О., Гаврілова Н. С.</i>	360	Релігійна освіта в Україні: стан і перспективи
<i>Шкрібляк М. В.</i>	373	Історіософський аналіз архівних джерел про роль та місце «світського елемента» у суспільно-релігійних процесах Берестейського та Постберестейського періодів
<i>Ямницький В. М.</i>	388	Духовність особистості: психологічний підхід

УДК 371.155.001

Пальчевський С. С.

ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ОСВІТИ У СВІТЛІ ЇЇ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ

У статті розглядаються проблеми змісту освіти, пов'язані з вимогами її сучасної філософії. Пропонуються шляхи розв'язку їх. Конкретизуються умови цього розв'язку.

Ключові слова: *зміст освіти, філософія освіти, проблема, тенденції розвитку.*

В статье рассматриваются проблемы содержания образования, связанные с требованиями ее современной философии. Предлагаются пути их решения. Конкретизируются условия этого решения.

Ключевые слова: *содержание образования, философия образования, проблема, тенденции развития.*

The problems of educational content, connect with the requirements of modern philosophy are examined in the article. The ways of their solving are offered. The conditions of this solution are concretized.

Key words: *educational content, philosophy educational, problem, tendencies of the development.*

Постановка проблеми. Останнім часом у педагогічній періодиці час від часу з'являються статті, які носять не стільки психолого-педагогічний, скільки футурологічний характер (Б. Гершунський, К. Корсак, М. Мелман, О. Пометун та ін.). Нерідко вони пов'язуються з глобальною проблемою «людської прогалини», яка полягає у відставанні людини від тих результатів, які спровоковані її власною діяльністю. Швидкість соціальних і технологічних змін у навколишньому середовищі, прискорене нагромадження інформаційних ресурсів призвело до того, що вже сьогодні підростаючому поколінню доводиться жити у світі, який змінюється вчетверо швидше, ніж наші школи, як зазначає відомий американський педагог доктор Віллард Дагет [2, с. 122]. Зважаючи на це, зрозумілим стає бажання людей проникнути своєю уявою в

майбутнє, щоб передбачити власну долю і долю своїх нащадків, заздалегідь підготуватися до зустрічі з нею. Соціальна, економічна, екологічна, інформаційна цінність прогнозів невідмінно зростає. Для своєї доцільної реалізації вони вже сьогодні повинні знаходити належне відбиття в змісті всіх ланок освіти.

Як відомо, впродовж тривалого історичного часу зміст освіти змінювався згідно з чинниками, які викликали таку зміну. Найважливіші з них: 1) змінність систем суспільних та особистісних потреб, 2) динаміка соціальних та наукових досягнень, 3) державна стратегія розвитку освіти, 4) досягнення педагогічної науки, що викликали зміну методологічних позицій учених. Нерідко ці чинники діяли одночасно, по-різному відображаючись у динаміці змін. Найвідомішими теоріями освіти, які в різний час впливали на зміну її змісту, були: теорія формальної освіти (Дж. Локк, Й. Песталоцці, Й. Герbart та ін.), теорія матеріальної освіти (Д. Дьюї, Г. Кершенштейнер та ін.), проєктна система навчання (Д. Дьюї), проблемно-комплексна педагогічна теорія польського вченого Б. Суходольського, теорія структуралізму (К. Сосницького) та ін. Усі вони певним чином відобразили динаміку розвитку теоретичних основ змісту освіти.

Сьогодні проблеми змісту освіти найчастіше пов'язують з нормативними основами його реалізації. Це знайшло свій вияв у відомих стандартах освіти, під якими прийнято розуміти систему основних показників, що є складовими державної норми освіченості. Сьогодні освітній стандарт став широко досліджуваним явищем у вітчизняній педагогічній літературі, предметом педагогічного, філософського, методологічного, соціологічного аналізів. Створення засад його теорії ставить за мету: виявити істотні властивості стандарту і їхнього моделювання (А. Євдотюк), систематизувати чинники, типи й види його на основі обґрунтування закономірних тенденцій, зв'язків і т.п.; розвинути комунікативну функцію між різними освітніми практиками (Н. Борисова); розробити методологію прогнозування (К. Інґелкамп); описати й пояснити реальність стандартизації в освіті.

Нормативні основи змісту освіти в найзагальніших рисах визначає Закон України «Про освіту». Однак його загальні положення не завжди допомагають конкретизувати соціальне

замовлення сучасного суспільства, віднайти шляхи розвитку назрілих проблем.

У вітчизняному освітньому просторі сьогодні поширюється компетентнісний підхід, який пов'язується з посиленням практичної спрямованості шкільної освіти, насамперед у визначенні її результатів. Загальний аналіз сутності такого підходу в освітніх системах зарубіжних країн здійснили на попередньому етапі дослідження О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина.

Ключову компетентність шкільної освіти – уміння учнів учитися – детально дослідила О. Савченко, висвітливши такі аспекти проблеми, як: 1) стан відбиття в державному стандарті основної і старшої школи вміння учнів учитися; 2) обґрунтування змісту та структури вміння вчитися як ключової компетентності; 3) рекомендації щодо відбиття в навчальних програмах складників цієї ключової компетентності.

Зрозуміло, що проблема змісту сучасної освіти багатоаспектна. Вирішується на різних рівнях конкретності та шляхах її реалізації. Кожний із цих аспектів збагачує загальну картину розв'язку. Зважаючи на це, ми пропонуємо ще один аспект її огляду, пов'язаний із вимогами сучасної освіти.

Виклад основного матеріалу. Оскільки філософія сучасної освіти виникнула з метою розв'язання тих складних проблем, що появились на стику філософії з педагогічною діяльністю, вона покликана відіграти роль світоглядно-методологічних засад реформування сучасної освіти. Кризовий характер останньої філософія освіти пояснюється тим, що до сьогоденішнього дня не вдалося виплекати у підростаючих поколінь такого світогляду, який би забезпечував розв'язання глобальних проблем людства. Умовно їх можна пов'язати з трьома напрямками взаємостосунків людини: 1) зі світом людей, 2) зі світом природи, 3) зі світом свого власного «Я». Незважаючи на деяку розбіжність у розумінні сутності нового типу світогляду в різних авторів, його вихідний принцип відомий вітчизняний представник філософії сучасної освіти В. Лутай формулює так: «... розв'язання глобальних проблем має стати головною метою (інтересом, цінністю) для сучасного людства і таке розв'язання неможливе без підпорядкування всіх видів нашої діяльності цій меті» [4, с. 21].

Традиційно для розв'язання найважливіших педагогічних проблем використовують такі три напрями філософії, як 1) гармонійно-цілісний, 2) плюралістично-релятивістський, 3) напрям, заснований на ідеї поєднання першого й другого, тобто холістського та індивідуально-плюралістичного напрямів освіти. Перший із них спрямований на досягнення певної вищої форми єдності між людьми з метою розв'язання глобальних проблем. Усі філософські системи, які стосуються його, філософ Карл Поппер назвав холістською філософією. В основі методології реалізації ідеї досягнення певної вищої єдності між основними типами мислення, світогляду, освіти лежить принцип тотожності протилежностей у нескінченному, відкритий Миколою Кузанським.

Уникнути певних недоліків першого напрямку філософії сучасної освіти намагається її другий напрям – плюралістично-релятивістський, заснований на визнанні ідей педоцентризму, релятивізму і плюралізму. Однак і він відзначається відомою однобокістю. Таким чином, визнання пріоритетності тільки одного з двох напрямів філософії сучасної освіти не веде до розв'язання її головних проблем, у тому складі й проблем, пов'язаних зі змістом освіти. Зважаючи на це, доцільною стає опора на третій напрям, заснований на ідеї поєднання досягнень холістського та індивідуально-плюралістичного напрямів. За такого підходу мінімальною базовою основою для розвитку сучасної освіти стає система філософських принципів субстанціональної єдності та діалогової згоди. Зважаючи на це, у формування нового світогляду підростаючої людини, який спрямовувався б на розв'язання суперечностей за трьома такими напрямками, як: «Я» і світ людей, «Я» і світ природи, «Я» і «Я», свій належний вклад здатні внести окремі ідеї різних філософських систем: екзистенціалізму, філософії глобальних проблем, марксизму, філософії нестабільності І. Пригожина та ін. У зв'язку з цим появляється потреба у відповідних корективах змісту освіти в різних її ланках.

Коротко розглянемо такі можливі корективи за вже згаданими напрямками суперечностей, які породили і продовжують породжувати глобальні проблеми людства. Відомо, наприклад, що суперечності за напрямками «Я» і світ людей здатні породжувати головну педагогічну суперечність – суперечність між

власноособистісним «хочу» і загальносуспільним «треба». Вони ж безпосередньо зв'язані з глобальною проблемою війни і миру. Тому у плекання нового типу світогляду підрастаючих поколінь необхідно закладати формування умінь погоджувати власно особистісні та загальносуспільні інтереси, а також розуміти інтереси не лише окремих особистостей, а й основних суспільних груп: держав, націй, класів тощо. Сформувати таке ж вміння поза межами розуміння підрастаючою людиною основ відомої в акмеології особистісної зрілості неможливо. Адже лише особистісно зріла людина із стійкою диспозиційною терпимістю здатна відчувати себе не лише у далекому, і, як говорив у свій час відомий російський письменник Леонід Андреев, терпіти і біль, і ненависть, і муку знівченої людської гідності у той час, коли десь у світі б'ють по одному чесному обличчі. У зв'язку з цим виникає необхідність ознайомлення в ланках середньої і вищої освіти хоч би із найзагальнішими основами особистісної зрілості, які розроблені у відповідній концепції російського акмеолога А. О. Реана [6]. Приклади такого ознайомлення вже появляються у вітчизняній педагогічній практиці. Основні риси особистісної зрілості – відповідальність, терпимість, саморозвиток, позитивне ставлення до життя не лише можна, а й потрібно виховувати у підрастаючій особистості під час вивчення загальноосвітніх навчальних дисциплін. Такої думки, наприклад, притримується вчителька Рівненської гуманітарної гімназії Г. Є. Процюк. Вона вважає, що уроки зарубіжної літератури – це надійний педагогічний інструментарій формування особистісно зрілої людини. На своїх заняттях педагог з успіхом знаходить ті фрагменти з творів зарубіжної літератури, за допомогою яких з'являється можливість стимулювати процес формування у гімназистів згаданих базових компонентів особистісної зрілості [5, с. 17].

Суперечності за напрямом «Я» і світ природи породжують насамперед низку глобальних екологічних проблем. Незважаючи на великі зусилля сучасної наук, продовжується загострення цих проблем. Сциєнтично-технократичний шлях розв'язку їх без гармонійного поєднання з гуманістичним не в змозі наблизити цю справу до завершення. Прихильники першого шляху стверджують, що у сучасній системі освіти майже не вивчаються технології

майбутнього, які змогли б ліквідувати екологічні загрози і повністю «вилікувати» пошкоджену біосферу. Один із них, К. Корсак стосовно цього пише: «Не заперечуючи потреби в моральному вдосконаленні нових генерацій, спробуємо довести, що у XIX столітті найвищим завданням освітньо-наукового комплексу світу є створення і застосування нешкідливих для людини і біосфери технологій» [3, с. 20]. Головним «знаряддям» побудови картини майбутнього в його баченні є термін «ноотехнології», який він пояснює як «мудровиробництво» – отримання без найменших пошкоджень біосфери бажаних результатів для забезпечення життєдіяльності всього людства продуктами і виробами. Слово «ноотехнологія» тісно пов'язане з відомим терміном «ноосфера», який був запропонований французькими вченими Е. Леруа та П. Тейяром де Шарденом і заснований В. Вернадським для позначення зони безпечного співжиття людства з іншими видами біосфери Землі.

Аналізуючи відомі у світі ноотехнології, автор даного терміну доволі критично висловлюється щодо змісту вітчизняної освіти. На його думку, наша керівна еліта (з боку бізнесу та управління) винна у продовженні занепаду наукової обізнаності і серед спеціалістів, і серед усього населення. Для формування ж сучасного світобачення і спроможності сприймати та використовувати ноотехнології, стверджує він, необхідно істотно змінити зміст усієї природничо-наукової компоненти в системі освіти України. Потрібно поширювати серед населення широку інформацію про особливості й закони квантового світу; характеристики фотонів, фононів та інших колективних збурень; хвильові закони і рівняння руху, нелінійні взаємодії та явища. Конкретизуючи та узагальнюючи свої пропозиції, К. Корсак пише: «Необхідно припинити розтринькування дорогоцінного навчального часу в старших класах середньої школи на чергове повторення банальних даних про прямолінійний рух і його різновиди, цілу групу законів поведінки ідеального газу. Ущільнення подібної інформації вивільнить приблизно рік на ознайомлення учнів із квантовим світом, зі станом і перспективами створення та використання новітніх технологій, спроможних врятувати людство від загрози колапсу і повного зникнення» [3, с. 24–25].

Однак суперечності за напрямом «Я» і світ природи неможливо розв'язати лише на основі технократичних підходів і у відриві від суперечностей інших напрямів, зокрема, напряму «Я» і «Я». Останній певним чином пов'язаний із однією з найбільших сучасних загроз, яку, згідно Б. Сітарської, називають «людською прогалиною», пов'язуючи її з відставанням людей від темпу і наслідків змін, які вони самі ж провокують. Йдеться про той тип загрози, який «... Виникає внаслідок значно більшого зусилля, вкладеного в технічний і господарський розвиток, ніж у розвиток самих людей» [7, с. 263].

Ми гадаємо, що ліквідувати цю загрозу без академізації освітньої діяльності на всіх її рівнях неможливо. Кожна людина приходить у цей світ для того, щоб зорієнтуватися в ньому, знайти своє місце і найповнішим чином само реалізуватися згідно тієї внутрішньої «живої інтенції», яка закладена в ній з дня її народження. Вершинні досягнення акме-періоду людського життя, повноцінна реалізація потенційних можливостей здатні дарувати кожному внутрішню гармонію, душевний спокій, відчуття задоволення собою. Без спеціальних акмеологічно спрямованих знань, які спираються на глибинні філософські ідеї різних філософських систем, молодій людині знайти самого себе у строкатому, нестабільному світі важко. Шляхи наповнення такими знаннями, сформованими на доступному рівні, навчальних програм різних данок освіти чекають своїх дослідників.

Висновки. Плекання у підростаючого покоління нового типу світогляду, який спрямовувався б на розв'язування глобальних проблем людства, неможливе лише в рамках гармонійно-цілісного напряму філософії сучасної освіти, чи плюралістично-релятивістського. Ефективнішим тут є третій напрям, який заснований на ідеї поєднання досягнень холістського та індивідуально-плюралістичного напрямів. А це вже вимагає певних змін у змісті сучасної освіти, особливо в середній і вищій її ланках. Вони, насамперед, стосуються необхідності:

1) Розвитку вищих рівнів мислення того, хто навчається. Воно покликане бути нелінійним, багатозначним і парадоксальним. Поєднувати протилежності та формувати дипластію – притаманний людській свідомості психологічний

феномен «ототожнення двох елементів, які одночасно виключають один одного» [1, с. 10].

2) Поглиблення наукового змісту навчальних предметів природничого циклу, насамперед, у старших класах школи. Глибинного проникнення у світ квантових феноменів, у якому наука і релігія починають знаходити спільну мову.

3) Розвиток індивідуальної творчості за рахунок освоєння змісту конкретних методик, стратегій і тактик стратегіальної організації свідомості та настановлення на творчість у різноманітних сферах життєдіяльності людини.

4) Акмеологізації освітнього простору на всіх його рівнях із метою ліквідації загрози «людської прогалини» та розв'язування назрілих соціально-економічних проблем.

Список використаних джерел і літератури

1. Бочков Н. П. Генетические аспекты комплексного изучения человека / Н. П. Бочков // Человек в системе наук. – М. : Наука, 1989. – С. 143–154.
2. Драйден Гордон. Революция в обучении. Научить мир учиться по-новому / Гордон Драйден, Джанет Вос. – М. : Парвинэ, 2003. – 670 с.
3. Корсак К. XXI століття: освіта і виховання в умовах переходу людства до ноотехнологій / К. Корсак // Шлях освіти. – 2011. – № 1. – С. 20–25.
4. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти / В. С. Лутай. – К. : Центр «Магістр-S», 1996. – 256 с.
5. Пальчевський С. С. Акмеологічні підходи до формування особистості учня на уроках зарубіжної літератури / С. С. Пальчевський // Зарубіжна література в школах України. – 2008. – № 11. – С. 17–19.
6. Реан А. А. Акмеология личности / А. А. Реан // Психология личности. Тексты. – М. : Знание, 1982. – С. 88–95.
7. Сітарська Барбара. Теоретичні та методологічні засади дидактичних завдань із педагогіки у процесі підготовки та вдосконалення вчителів: Переклад з польської мови Ігор Родюк Барбара Сітарська. – К. : Основа, 2005. – 364 с.